

обладнання ігрових майданчиків, завдяки масовій освіченості батьків дітей дошкільного й молодшого шкільного віку, учителі початкових класів мають можливість планувати освітній процес, забезпечувати відпочинок дітей під час перерв і після уроків, створюючи умови для рухової активності. Рухова активність позитивно впливає на розвиток пізнавальних та інтелектуальних здібностей школярів.

Отже, для того, щоб допомогти вчителям переосмислити підходи до планування освітнього процесу, змінити методи навчання, необхідно перекласти популярні в зарубіжних країнах науково-методичні посібники, які містять матеріали, що роз'яснюють причини нових тенденцій в організації та здійсненні освітнього процесу в школі. Необхідно також розробити відповідні інформаційні матеріали для батьків здобувачів освіти.

Список використаних джерел:

1. Левшунова К.В. Рухова активність як чинник психічного благополуччя дошкільника: дис. ... канд. наук з педагогічної та вікової психології: 19.00.07. Київ, 2015. 233 с.
2. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи: URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 02.05.2019).

Ракітянська Л. М.,

кандидат педагогічних наук,

*доцент кафедри методики музичного виховання, співу та хорового диригування
Криворізького державного педагогічного університету*

ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ОСОБИСТОСТІ ЯК ОЗНАКА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕНДЕНЦІЙ В ОСВІТІ

Цивілізаційні перетворення сучасного світу, радикальна зміна традиційних поглядів на людину, її буття, життєдіяльність та життєві цінності зумовлюють переосмислення і трансформацію засадничих підходів у розумінні цілей і шляхів розвитку сучасної системи освіти. Серед світової наукової спільноти одним із перспективних напрямів інноваційних змін у різних сферах суспільного життя, зокрема і освітнянській, в якій розробляються загальні засади педагогічної інноватики, виокремлюється формування емоційного інтелекту особистості як інтегрованого психічного утворення, що виражається у певній реакції людини на конкретну емоційну ситуацію, здатності обробляти «емоційну» інформацію, отриману безпосередньо через аналіз настрою, емоційного стану, як власного так і оточуючих людей, з метою розумного її використання як основи мислення і прийняття правильного рішення в подальшій діяльності. Нині до цієї теми звертаються представники багатьох

наук: соціології, психології, педагогіки, медицини, юриспруденції. Актуальною є вона і для управлінської та бізнесової сфер. Така популярність цього феномену в різних сферах суспільного життя пояснюється тим фактом, що на Всесвітньому економічному форумі у Давосі (2016 р.), серед першої десятки основних якостей працівників різних спеціальностей, які у недалекому майбутньому в умовах конкурентної боротьби на світовому ринку праці будуть пріоритетними і найбільш затребуваними, названий емоційний інтелект [11]. Цей термін вперше з'явився у наукових публікаціях американських вчених Дж. Мейера і П. Селовея, які вважаються засновниками теорії емоційного інтелекту, її концептуальних засад та теоретичної моделі компонентної структури емоційного інтелекту [6]. Висновкам вчених передували праці інших американських дослідників – Г. Гарднера, Р. Бар-Она, Е. Торндайка та ін. Так, Г. Гарднер у своїй монографії обґрунтував думку щодо «множинності» підвидів інтелекту як альтернативи інтелекту у його традиційному значенні [3]. Вчений довів, що кожен із виділених ним підвидів інтелекту забезпечує успіх людині у певній сфері життєдіяльності. Р. Бар-Он ввів поняття «коефіцієнт емоційності – EQI» на кшталт «коефіцієнту інтелекту – IQ» (В. Штерн, А. Біне), розробив тест для його вимірювання і згодом використав цей матеріал у своїй докторській дисертації [1; 2]. Як предмет психологічного дослідження емоційний інтелект активно вивчається Дж. Мейером, П. Селовеєм, Д. Карузо, які у своїх статтях так інтерпретують цей феномен: «Це підмножинність соціального інтелекту, яка включає в себе здібність контролювати свої емоції та емоції інших людей, розрізняти їх і використовувати отриману інформацію для управління мисленням і діями інших людей» [6]. Саме цим вченим належить перша теоретична модель емоційного інтелекту (Мейера – Селовея – Карузо), під назвою «Модель здібностей» [7; 8; 9]. Пояснюючи структуру емоційного інтелекту як особистісного психічного утворення, Д. Карузо підкреслює, що важливо розуміти, що емоційний інтелект – це не протилежність інтелекту, не перевага розуму на почуттями, це унікальне сплетіння обох процесів [7]. Особливий інтерес серед громадськості викликала науково-популярна праця Д. Гоулмана «Emotional Intelligence», в якій автор обґрунтував роль емоційного інтелекту як якості, що забезпечує як індивідуально-особистісну успішність, так і успішність у професійній кар'єрі [4]. Вчений доводить, що коефіцієнт емоційності EQ у порівнянні з коефіцієнтом інтелектуальності IQ є більш вагомим і значущим в структурі особистісних якостей, оскільки він засвідчує уміння самоідентифікувати і регулювати власні емоції та розуміти емоції інших, спрямовуючи і коригуючи їх у потрібному, конструктивному напрямі, що більшою мірою вказує на рівень інтелекту людини, ніж її здатність до логічного мислення. Досліджуючи феномен емоційного інтелекту, вчені наголошують, що в сучасних умовах рівень професіоналізму фахівця визначається не стільки володінням ним фаховими, академічними знаннями й розумовими здібностями, скільки здатністю до швидкої адаптації в оточуючому середовищі, умінні адекватно виражати власні емоції, управляти інтенсивністю їх прояву і оцінювати настрої, мотиви поведінки інших,

підпорядковуюючи і розумно скеровуючи їх на конструктивне вирішення проблеми; умінні самоактивізуватися й активно співпрацювати, комунікувати з іншими, бути позитивно налаштованим на них, обираючи ті способи міжособистісної взаємодії, які сприяють взаєморозумінню, встановленню тісних взаємовідносин, координації спільних дій у досягненні професійного успіху і дозволяють уникати конфліктних, стресових ситуацій, що негативно впливають на психічне здоров'я кожного і породжують синдром емоційного вигорання.

Для педагогічної теорії та практики особливе значення має висновок вчених про те, що у порівнянні з коефіцієнтом інтелекту, який, на думку багатьох вчених, має генетичні корені, коефіцієнт емоційності піддається розвитку у будь-якому віці. Проблема формування емоційного інтелекту особистості (учнів різних вікових груп, студентів різних спеціальностей, майбутніх учителів, працівників-управлінців, бізнес-партнерів тощо) стала за останні роки предметом спеціальних наукових досліджень як в зарубіжній, так і вітчизняній науці. Сутнісні характеристики феномену емоційного інтелекту як індивідуально-особистісного утворення співзвучні інноваційним тенденціям оновлення сучасної системи освіти на всіх її рівнях. Інноваційне навчання, за визначенням І. М. Дичківської, орієнтоване на формування готовності особистості до динамічних змін у соціумі, соціально-адаптаційних можливостей за рахунок розвитку здібностей до творчості, різноманітних форм мислення, а також здатності до співробітництва з іншими людьми [5, с. 9]. Аналіз наукової літератури показує, що феномен емоційного інтелекту, специфіка його прояву і формування у різні вікові періоди досліджується як зарубіжними, так і вітчизняними вченими. Так, Нгуен Минь Ань досліджував психологічні особливості формування емоційного інтелекту старших дошкільнят. Концепцією Нової української школи відповідно до «Рекомендацій Європейського парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей освіти впродовж життя», емоційний інтелект визнаний однією із ключових освітніх компетентностей, на формування якої має спрямовуватись навчально-виховний процес [10, с.14]. Можливості розвитку емоційного інтелекту старшокласників досліджувались М.Н. Григор'євою, Л.М. Даукшою, М.В. Красновим, Л.Л. Купреєвою. Вчені І.М. Андрєєва, С.П. Дерев'янка, В.В.Зарицька, Н.В. Кориґа, І.М. Мещерякова, І.А. Сладких, О.М. Собченко та інші досліджували емоційний інтелект як професійно-особистісну якість студентів – майбутніх фахівців різних спеціальностей. У контексті професійного становлення вчителя емоційний інтелект досліджувався І.М. Андрєєвою, А.С. Кочарян, Н.М. Петровою, М.О. Манойловою, Є.Ю. Почтарьовою та іншими. Узагальнення наукових поглядів щодо розуміння емоційного інтелекту як професійно-особистісної якості вчителя дають підставу для висновку, що її сутність одночасно пов'язується як з інноваційними тенденціями в освіті, так і з ознаками гуманістично орієнтованої педагогіки.

Список використаних джерел:

1. Bar-On, R. Emotional Intelligence Inventory (EQ-I): Technical Manual. Toronto, Canada: Multi-Health System, 1997.
2. Bar-On, R., Parker J. Emotional and social intelligence: Insights from the Emotional Quotient Inventory. *Handbook of emotional intelligence*. San Francisco: Jossey-Bass, 2000. 363–388 p.
3. Гарднер Г. Структура разума : теория множественного интеллекта: перев. с англ. – Москва: ООО «И. Д. Вильямс», 2007. 512 с.
4. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект. Москва, 2010. 478 с.
5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : підручник. Київ: Академвидав, 2012. 352 с.
6. Mayer, J. D., Salovey P. The Intelligence of Emotional Intelligence. *Intelligence*, 1993. 433–442 p.
7. Mayer, J. D., Salovey P., Caruso D. Emotional Intelligence. Test. Needham, MA: Virtual Knowledge, 1997.
8. Mayer, J.D., Salovey P., Caruso D. Models of emotional intelligence. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2000. 396 – 420 p.
9. Mayer, J. D. Salovey P., Caruso D. Mayer – Salovey – Caruso. Emotional Intelligence. Test (MSCEIT). Toronto: Multi-Health Systems, 2002. 110 p.
10. Нова українська школа: poradnik для вчителя / за ред. Н. М. Бібік. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
11. 10 ключових навичок до 2020-го. URL : <https://studway.com.ua/10-navichok> (дата звернення: 10.04.2019).